

Ι. ΕΘΝΙΚΗ

Α. Προστασία προσωπικότητας

ΠΠΡΑΘ 5845/2005

Πρόεδρος: Α. Παπαθεοδώρου - Κοκκώνη, Πρόεδρος Πρωτοδικών
 Εισηγήτρια: Α. Καγιούλη, Πρωτοδίκης
 Δικηγόροι: Γ. Παραβάντης, Η. Αργυροπλιόπουλος,
 Ι. Αναστασοπούλου

Προβολή προσωπικότητας. Δικαίωμα επί της ίδιας εικόνας. Έκφανση της προσωπικότητας αποτελεί η εικόνα του προσώπου που παριστάνει την εξωτερική μορφή του ανθρώπου και εμφανίζεται δημόσια μόνον όταν αυτός θέλει. Δεν επιτρέπεται η λήψη, αποτύπωση και διάδοση της εικόνας άλλου χωρίς τη συναίνεσή του. Εξαιρέση προβλέπεται όταν πρόκειται για δημόσια πρόσωπα και πρόσωπα της απολύτου ή σχετικής επικαιρότητας, εφόσον εξυπηρετείται η ανάγκη ενημέρωσης του κοινού. Έννοια και προϋποθέσεις επίκλησης του δικαιολογημένου ενδιαφέροντος. Δικαιολογημένο ενδιαφέρον δεν νοείται όταν υφίσταται συκοφαντική δυσφήμιση. Στοιχεία συκοφαντικής δυσφήμισης και ισχυρισμός διά συμπεράσματος. Τρόπος παρουσίασης της αλήθειας και υπέρβαση του αναγκαίου μέτρου. Σκοπός εξύβρισης. Έννοια συμβολικής εξύβρισης.

Κατά το άρθρο 57 του ΑΚ, όποιος προσβάλλεται παράνομα στην προσωπικότητά του έχει δικαίωμα να απαιτήσει να αρθεί η προσβολή και να μην επαναληφθεί στο μέλλον. Αξίωση αποζημίωσης σύμφωνα με τις διατάξεις για τις αδικπραξίες δεν αποκλείεται. Από τη διάταξη αυτήν και τις όμοιες του επόμενου άρθρου 58, σε συνδυασμό προς το άρθρο 914 ΑΚ, προκύπτει ότι επί της προσβολής αυτής ο νόμος καθιερώνει αντικειμενική ευθύνη του προσβάλλοντος μόνον ως προς την αξίωση για την άρση της προσβολής, ενώ για την αξίωση αποζημίωσης απαιτείται και το στοιχείο της υπαιτιότητας. Από αυτό ακολουθεί ότι με την εν συνεχεία διάταξη του άρθρου 59 ΑΚ, κατά την οποία στις περιπτώσεις των δύο προηγούμενων άρθρων το Δικαστήριο, με την απόφασή του, ύστερα από αίτηση αυτού που έχει προσβληθεί και αφού λάβει υπόψη το είδος της προσβολής, μπορεί επιπλέον να καταδικάσει τον υπαίτιο να ικανοποιήσει την ηθική βλάβη αυτού που έχει προσβληθεί. Η ικανοποίηση συνίσταται σε πληρωμή χρηματικού ποσού, σε δημοσίευμα ή σε οτιδήποτε επιβάλλεται από τις περιστάσεις, η ικανοποίηση για την ηθική βλάβη παρέχεται μόνον όταν συντρέχει το στοιχείο της υπαιτιότητας, το οποίο και ρητώς μνημονεύεται στην προαναφερθείσα διάταξη. Έτσι, οι όροι της παραπάνω παροχής εξομοιώνονται προς

εκείνους της αποζημίωσης (βλ. ΑΠ 167/2000 Δνν 41,772, ΕφαΘ 1688/1998 Δνν 39,667, ΕφαΘ 3346/1996 Δνν 39,665). Η αξίωση όμως αυτή αποκλείεται εάν η πράξη έγινε για τη διαφύλαξη (προστασία) δικαιώματος, ή από άλλο δικαιολογημένο ενδιαφέρον, οπότε δεν είναι παράνομη (ΑΠ 167/2000 ΕλΔ 41,772). Τέτοιο δικαιολογημένο ενδιαφέρον, που πηγάζει από τη συνταγματικά κατοχυρωμένη ελευθερία και την κοινωνική αποστολή του τύπου, έχουν και τα πρόσωπα που αμέσως συνδέονται με τη λειτουργία των μέσων ενημέρωσης για τη δημοσίευση ειδήσεων και καταχώριση γεγονότων και σχολίων, σχετικά με τις πράξεις και τη συμπεριφορά προσώπων για τα οποία ενδιαφέρεται το κοινωνικό σύνολο (ΕφαΘ 624/1999 ΕλΔ 40,1198, ΕφΘεσ 769/1999 Αρμ 1999,932). Για την περίπτωση της τυχόν παράβασης της υποχρέωσης για παράλειψη της προσβολής της προσωπικότητας του θιγόμενου στο μέλλον, απειλούνται και οι κυρώσεις του άρθρου 947 παρ. 1 του ΚΠολΔ (ΕφΠειρ 927/1997 ΕλΔ 40,1412). Τα άρθρα 50-60 του ΑΚ παρέχουν το δικαίωμα αποκρούσεως κάθε παράνομης προσβολής της προσωπικότητας, δηλαδή των αγαθών που συνδέονται αναπόσπαστα με το πρόσωπο και συγκροτούν τη σωματική, ψυχική και κοινωνική ατομικότητα του ανθρώπου. Τα αγαθά αυτά δεν αποτελούν αυτοτελή δικαιώματα, αλλά επιμέρους εκδηλώσεις-εκφάνσεις ή πλευρές- του ενιαίου δικαιώματος επί της ίδιας προσωπικότητας, σε τρόπο ώστε η προσβολή οποιασδήποτε εκφάνσεως της προσωπικότητας να σημαίνει και προσβολή της συνολικής έννοιας της προσωπικότητας (βλ. σχ. Σούραλα, στην ΕρμΑΚ, Εισαγ. άρθρα 57-60, αριθμ. 13 επ. και 40 επ., Καρακατσάνη, σε Γεωργιάδη-Σταθόπουλου ΑΚ, άρθρο 57, αριθ. 1-3). Κυριότερες από τις παραπάνω εκδηλώσεις της προσωπικότητας είναι η ζωή, η υγεία και η σωματική ακεραιότητα, η ελευθερία, η τιμή και η υπόληψη, το απόρρητο της ιδιωτικής ζωής, η εικόνα του προσώπου κ.ά. (ΕφΠειρ 927/1997 ΕλΔ 40,1412).

Ειδικά, η εικόνα του προσώπου, ως έκφανση της προσωπικότητάς του, η οποία παριστάνει την εξωτερική μορφή του ανθρώπου και εμφανίζεται δημόσια μόνον όταν αυτός το θέλει, δεν ανήκει στο κοινό αλλά μόνο στο πρόσωπο που παριστάνει. Για το λόγο αυτό δεν επιτρέπεται, καταρχήν, σε κανέναν να αποτυπώσει ή να εμφανίσει δημόσια την εικόνα άλλου χωρίς τη συναίνεσή του, στην απαγόρευση δε αυτήν εμπίπτει η φωτογραφική, η κινηματογραφική απεικόνιση του προσώπου, καθώς και η εμφάνιση αυτού στην τηλεόραση (ΕφΠειρ 927/1997 ΕλΔ 40,1412, ΕφαΘ 3346/1996 Δνν 39,665). Εξαιρετικά μόνον επιτρέπεται η λήψη της εικόνας προσώπου και η περαιτέρω αναπαραγωγή ή έκθεσή της, εφόσον υφίσταται συναίνεση του εικονιζόμενου, καθώς και όταν πρόκειται για εικόνα προσώπων της

κατηγορίας των προσώπων που ανήκουν στη σύγχρονη επικαιρότητα με την απόλυτη έννοια (π.χ. πολιτικοί, διπλωμάτες, καλλιτέχνες, ηθοποιοί, αθλητές κ.λπ.) είτε υπό σχετική έννοια (π.χ. δράστες σοβαρών εγκληματικών πράξεων) (βλ. ΕφΑθ 3346/1996 Δνπ 39,665). Και μόνη η αποτύπωση ή και εμφάνιση στο κοινό της εικόνας κάποιου προσώπου, χωρίς τη συναίνεσή του, προσβάλλει αυτοτελώς την προσωπικότητά του και δεν απαιτείται γι' αυτό να προσβάλλεται συγχρόνως και άλλο αγαθό της προσωπικότητας, όπως είναι η τιμή και η υπόληψη του εικονιζόμενου. Αν συμβεί κάτι τέτοιο, αν δηλαδή το εικονιζόμενο πρόσωπο εμφανίζεται κάτω από συνθήκες που μειώνουν την υπόληψή του ή παραβιάζουν το απόρρητο της ιδιωτικής του ζωής (π.χ. απεικόνιση αυτού γυμνού στο μπάνιο ή σε σκηνές της οικογενειακής του ζωής), προσβάλλονται περισσότερες εκφάνσεις της προσωπικότητάς του και η προσβολή αυτής είναι οπωσδήποτε σοβαρότερη (ΕφΠειρ 927/1997 ΕΛΔ 40,1412, ΕφΑθ 8908/1988 ΝοΒ 36,1665, Σούρα, στην ΕρμΑΚ, Εισαγ. άρθρα 57-60, αριθμ. 83-86, Καρακατσάνη, σε Γεωργιάδην-Σταθόπουλου ΑΚ, άρθρο 57, αριθμ. 9). Περαιτέρω, από το άρθρο 59 του ΑΚ, που ορίζει ότι το Δικαστήριο μπορεί να καταδικάσει τον υπαίτιο και σε ικανοποίηση της ηθικής βλάβης αυτού που προσβλήθηκε, αφού λάβει υπόψη το είδος της προσβολής, δηλαδή τη βαρύτητα αυτής, συνάγεται ότι η διάταξη αυτή δεν θεωρεί άξια ικανοποίησης την ασήμαντη ηθική βλάβη, αλλά η επιδίκαση χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης προϋποθέτει σημαντική οπωσδήποτε προσβολή της προσωπικότητας, για το σχηματισμό δε της σχετικής αξιολογικής κρίσης του Δικαστηρίου εκτιμώνται όλα τα περιστατικά που χαρακτηρίζουν τη συγκεκριμένη περίπτωση, δηλαδή την έκφραση της προσωπικότητας κατά της οποίας στρέφεται η προσβολή, τη βαρύτητα αυτής, την υπαιτιότητα και το βαθμό αυτής, τον τόπο, το χρόνο και τη διάρκεια της προσβολής, το επάγγελμα, την περιουσιακή κατάσταση και τις συνθήκες ζωής αυτού που προσεβλήθη και εκείνου που ενήργησε την προσβολή, την τυχόν δημοσιότητα της προσβολής και τη συμπεριφορά του προσβληθέντος (ΕφΛαρ 431/2000 ΝοΒ 49,264, ΕφΑθ 6277/1999 ΕΛΔ 41,1431, ΕφΑθ 1688/1998 ΕΛΔ 39,667, ΕφΠειρ 927/1997 Δνπ 40,1412, Σούρα, στην ΕρμΑΚ, Εισαγ. άρθρο 59, αριθμ. 10, Καρακατσάνη, σε Γεωργιάδην-Σταθόπουλου ΑΚ, άρθρο 59, αριθμ. 1 και 8).

Περαιτέρω, από το συνδυασμό των παραπάνω διατάξεων των άρθρων 57, 59, 914, 932 του ΑΚ και των άρθρων 361, 362, 363 και 367 του ΠΚ συνάγεται ότι εκείνος του οποίου προσβάλλεται η προσωπικότητα: α) με τη διατύπωση γι' αυτόν, γραπτά ή προφορικά λέξεων ή φράσεων που κατά την κοινή αντίληψη περιέχουν είτε αμφισβήτηση της ηθικής και κοινωνικής αξίας του είτε περιφρόνηση για το πρόσωπό του από τον δράστη, ο οποίος γνωρίζει ότι με τέτοια οικειοθελή ενέργειά του προσβάλλεται η τιμή του άλλου και β) με ισχυρισμό ή διάδοση δυσφημιστικού γεγονότος, δηλαδή συμβάντος ή περιστατικού του παρό-

ντος ή του παρελθόντος που υποπίπτει στις αισθήσεις και είναι δεκτικό αποδείξεως, το οποίο (δυσφημιστικό γεγονός) μπορεί να βλάψει την τιμή ή την υπόληψή του, διακαίουται εκτός άλλων και την καταδίκη του υπαιτίου της δυσφημιστικής διάδοσης στην καταβολή χρηματικού ποσού προς ικανοποίηση της ηθικής βλάβης που υπέστη από την προσβολή (βλ. ΕφΑθ 1112/1997 Δνπ 38,1599, ΕφΑθ 10504/1986 Δνπ 28,1315). Ο υπαίτιος όμως της δυσφημιστικής διαδόσεως απαλλάσσεται από την υποχρέωση προς ικανοποίηση της ηθικής βλάβης του παθόντος, αν η προσβολή της προσωπικότητας του τελευταίου έγινε προς εκτέλεση νόμιμου καθήκοντος ή προς διαφύλαξη (προστασία) δικαιώματος ή από άλλο δικαιολογημένο ενδιαφέρον, δοθέντος ότι, αν συντρέχει κάποιος από τους λόγους αυτούς, αίρεται το παράνομο της προσβολής, κατ' εξαίρεση όμως δεν απαλλάσσεται ο υπαίτιος από την υποχρέωση αποκαταστάσεως της ηθικής βλάβης του παθόντος, αν οι ανωτέρω εκδηλώσεις συνιστούν συκοφαντική δυσφήμιση ή από τον τρόπο της εκδηλώσεως ή από τις περιστάσεις υπό τις οποίες έλαβε χώρα προκύπτει σκοπός εξυβρίσεως (ΑΠ 167/2000 ΕΛΔ 41,772, ΣυμβΑΠ 878/1998 ΕΛΔ 39,1445, ΕφΘεσ 769/1999 Αρμ 1999,932, ΕφΑθ 1112/1997 ΕΛΔ 38,1599, ΕφΑθ 4056/1988 ΕΛΔ 31,151). Περαιτέρω, από τις διατάξεις των άρθρων 362 και 363 του ΠΚ προκύπτει ότι, για την αντικειμενική υπόσταση του εγκλήματος της συκοφαντικής δυσφήμισης, απαιτείται: α) ισχυρισμός ή διάδοση γεγονότος ενώπιον τρίτου σε βάρος ορισμένου προσώπου, β) το γεγονός να είναι δυνατόν να βλάψει τη τιμή και την υπόληψη, γ) να είναι ψευδές και ο υπαίτιος να γνώριζε ότι αυτό είναι ψευδές.

Περαιτέρω, ως ισχυρισμός θεωρείται η ανακοίνωση, η προερχόμενη ή από ίδια πεποίθηση ή γνώμη ή από μετάδοση από τρίτο πρόσωπο. Αντίθετα, διάδοση υφίσταται όταν λαμβάνει χώρα μετάδοση της ανακοίνωσης που γίνεται από άλλον. Ο ισχυρισμός ή η διάδοση επιβάλλεται να γίνεται ενώπιον τρίτου. Αυτό που αξιολογείται είναι το γεγονός, δηλαδή οποιοδήποτε συμβάν του εξωτερικού κόσμου αναγόμενο στο παρόν ή το παρελθόν, που υποπίπτει στις αισθήσεις και μπορεί να αποδειχθεί, αντίκειται δε στην ηθική και την ευπρέπεια (ΣυμβΑΠ 878/1998 ΕΛΔ 39,1445). Ο ισχυρισμός, δηλαδή η ανακοίνωση της πεποίθησης μπορεί να γίνει κατά τρόπο είτε ρητό είτε συμπερασματικό ή και με παράλειψη. Ακόμη και η, με επιφυλάξεις, έκφραση, όπως και η απλή έκφραση υποψίας μπορεί να αποτελέσουν δυσφημιστικό ισχυρισμό, γεγονός δε ικανό να βλάψει την τιμή και την υπόληψη άλλου νοείται όχι μόνον ανθρώπινη πράξη ή παράλειψη, αλλά και οποιοδήποτε περιστατικό και ορισμένη ιδιότητα ή συγκεκριμένη σχέση ή συμπεριφορά που αντίκειται στην ηθική ή την ευπρέπεια, ή μπορεί να θέσει σε κίνδυνο την υπόληψη που απολαμβάνει το πρόσωπο από την κοινωνία, καθώς και η έκφραση γνώμης ή αξιολογικής κρίσεως και οι χαρακτηρισμοί, όταν με την έκφραση συνδέονται και σχετίζονται με άμεση και εμφανή σχέση με το γεγονός, ώστε με τη σύνδεση και τη σχέση τους με αυτό,

ουσιαστικά να προσδιορίζουν την έκταση της ποσοτικής και ποιοτικής βαρύτητάς του (βλ. *Barbaréto*, Ποινικό Κώδικα, άρθρο 362, *Κονταζή*, Ποινικό Κώδικα άρθρο 362 και εκεί παραπομπές στη θεωρία και νομολογία). Κατά το άρθρο δε 366 παρ. 1 του ΠΚ, αν το γεγονός του άρθρου 362 ΠΚ, της δυσφήμισης δηλαδή, είναι αληθινό, η πράξη παραμένει ατιμώρητη. Από τις παραπάνω διατάξεις του ΠΚ (362, 363 και 366 παρ. 1) προκύπτει ότι δεν στοιχειοθετείται ούτε το έγκλημα της απλής δυσφημίσεως εάν το γεγονός που ισχυρίστηκε ή διέδωσε κάποιος είναι αληθινό και δεν αφορά αποκλειστικά σχέσεις του οικογενειακού ή ιδιωτικού βίου που δεν θίγουν το δημόσιο συμφέρον, ενώ αν το γεγονός είναι ψευδές, αλλά ο δράστης δεν γνώριζε την αναλήθειά του ή αμφέβαλλε γι' αυτήν, δεν στοιχειοθετείται μεν το έγκλημα της συκοφαντικής δυσφημίσεως, πλην όμως υπάρχει απλή δυσφήμιση (βλ. ΑΠ 1408/2000 Δντ 42,539, ΒουλΣυμβΕφΘεσ 1054/1998 Αρμ 1998,1533).

Εξάλλου, στις περιπτώσεις προσβολής της προσωπικότητας με δημοσιεύματα του τύπου ή με τηλεοπτικές και ραδιοφωνικές εκπομπές, ισχύουν και οι ειδικές διατάξεις του Ν 1178/1981 περί αστικής ευθύνης του τύπου και του Ν 2328/1995 νομικό καθεστώς της ιδιωτικής τηλεόρασης και της τοπικής ραδιοφωνίας. Ειδικότερα, το άρθρο μόνο παρ. 1 του Ν 1178/1981 ορίζει ότι ο ιδιοκτήτης κάθε εντύπου υποχρεούται σε πλήρη αποζημίωση για την παράνομη περιουσιακή ζημία, καθώς και σε χρηματική ικανοποίηση για την ηθική βλάβη, που προξενήθηκαν υπαίτια με δημοσίευμα το οποίο θίγει την τιμή και την υπόληψη κάθε ατόμου, έστω και αν η κατά το άρθρο 914 ΑΚ υπαιτιότητα, η κατά το άρθρο 919 πρόθεση και η κατά το άρθρο 920 ΑΚ γνώση ή υπαίτια άγνοια συντρέχει στο συντάκτη του δημοσιεύματος, ή αν αυτός είναι άγνωστος, στον εκδότη ή τον διευθυντή συντάξεως του εντύπου, ενώ η παρ. 2 του ίδιου άρθρου προβλέπει το ελάχιστο ποσό χρηματικής ικανοποίησης που πρέπει, κατά το άρθρο 932 του ΑΚ, να καταβληθεί σε εκείνον που αδικήθηκε από τις αναφερόμενες στην προηγούμενη παράγραφο πράξεις και συγκεκριμένα ορίζει ότι: «Η κατά το άρθρο 932 ΑΚ χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης του αδικηθέντος εκ τινος των υπό της προηγούμενης παραγράφου προβλεπομένων πράξεων ορίζεται, εφόσον τελέσθη διά του Τύπου, κατά την κρίση του δικαστού ουχί κατώτερα των 300.000 δραχμών δι' εφημερίδας και περιοδικά εκδιδόμενα εις την περιφέρεια της τέως διοικήσεως πρωτεύουσας ή Θεσσαλονίκης και των 50.000 δραχμών δι' εκδιδόμενα εις την λοιπήν χώραν». Περαιτέρω, η παρ. 2 του άνω νόμου αντικαταστάθηκε με την παρ. 4 του άρθρου μόνου του Ν 2243/1994 (ΦΕΚ Α' 162) που ισχύει από 3.10.1994 και έλαβε την ακόλουθη διατύπωση: «Η κατά το άρθρο 932 χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης του αδικηθέντος από κάποια από τις προβλεπόμενες στην προηγούμενη παράγραφο πράξεις ορίζεται, εφόσον αυτές τελέσθηκαν διά του Τύπου, κατά την κρίση του δικαστή, όχι κατώτερα των δέκα εκατομμυρίων δραχμών (10.000.000) για τις ημερήσιες εφημερίδες

Αθηνών και Θεσσαλονίκης, καθώς και για τα περιοδικά που κυκλοφορούν μέσω των πρακτορείων εφημερίδων και των δύο εκατομμυρίων (2.000.000) δραχμών για τις άλλες εφημερίδες ή περιοδικά, εκτός αν ζητήθηκε από τον ενάγοντα μικρότερο ποσό». Εξάλλου ορίζεται από την παρ. 6 του άρθρου μόνου του Ν 1178/1981, όπως ισχύει μετά την αντικατάστασή του με το άρθρο 32 του Ν 1941/1991 ότι σε περίπτωση που γίνει δεκτή αγωγή του παρόντος άρθρου σε βάρος εφημερίδας, το δικαστήριο, εφόσον έχει υποβληθεί αίτημα το αργότερο ενώπιον του πρωτοβαθμίου δικαστηρίου, διατάσσει με την καταψηφιστική του απόφαση και την καταχώριση στην εφημερίδα αυτή περιλήψεως της αποφάσεως. Από το σαφές κείμενο της ως άνω διατάξεως προκύπτει ότι διατάσσεται καταχώριση περιλήψεως της καταψηφιστικής δικαστικής αποφάσεως μόνο στην περίπτωση που η προσβολή της προσωπικότητας του τρίτου προσώπου γίνει με δημοσίευμα εφημερίδας και όχι όταν η προσβολή αυτή γίνει με δημοσίευμα περιοδικού. Τούτο προκύπτει από τη χρησιμοποιούμενη διατύπωση του νόμου, που περιορίζει την εφαρμογή σε εφημερίδα. Πρόκειται περί ηθελημένης νομοθετικής ρυθμίσεως και όχι περί γνψισίου κενού που θα δικαιολογούσε ανάλογη εφαρμογή της διατάξεως, αφού ο νόμος σε άλλα σημεία του αναφέρεται και σε περιοδικά που περιέχουν επιλήψιμα δημοσιεύματα (ΕφΑθ 5783/1997 ΕλΔ 39,667-669).

Ακόμη, από τις ίδιες παραπάνω ειδικές διατάξεις προκύπτει ότι το άρθρο μόνο του Ν 1178/1981 αναφέρεται μόνο στους ιδιοκτήτες των εντύπων και καθιερώνεται με αυτές αντικειμενική ευθύνη αυτών σε πλήρη αποζημίωση για περιουσιακή ζημία και χρηματική ικανοποίηση για ηθική βλάβη, μόνον όμως στην περίπτωση που προσβάλλεται με το δημοσίευμα υπαιτιώς ορισμένη έκφανση της προσωπικότητας κάποιου ατόμου και συγκεκριμένα μόνον όταν θίγεται η τιμή και η υπόληψη του αναφερομένου στο δημοσίευμα προσώπου. Εάν όμως με το δημοσίευμα αυτό δεν θίγεται καθόλου η τιμή και η υπόληψή του, αλλά προσβάλλεται μόνον κάποια άλλη έκφανση της προσωπικότητάς του (π.χ. δημοσίευση εικόνας), δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις εφαρμογής του παραπάνω νόμου και δεν υπάρχει γι' αυτό υποχρέωση αποζημιώσεως και πληρωμής χρηματικής ικανοποίησης του ιδιοκτήτη του εντύπου. Τέτοια υποχρέωση έχουν στην περίπτωση αυτή μόνον οι αμέσως υπεύθυνοι του δημοσιεύματος σύμφωνα με τις προαναφερόμενες γενικές διατάξεις, κατά τις οποίες, άλλωστε, εξακολουθεί να ευθύνεται και ο ιδιοκτήτης του εντύπου για την άρση της προσβολής και την παράλειψη αυτής στο μέλλον, αφού το θέμα αυτό δεν ρυθμίζεται από τις ειδικές διατάξεις του Ν 1178/1981 (ΕφΠειρ 927/1997 ΕλΔ 40,1412). Προϋπόθεση δηλαδή για την αντικειμενική ευθύνη του ιδιοκτήτη του εντύπου δημοσιεύματος είναι η συνδρομή υπαιτιότητας στο πρόσωπο του συντάκτη του επιλήψιμου δημοσιεύματος ή αν αυτός είναι άγνωστος, στο πρόσωπο του εκδότη ή διευθυντή συντάξεως του εντύπου. Έτσι, αν δεν υπάρχει, για οποιονδήποτε λόγο, υπαιτιότητα

στο πρόσωπο του συντάκτη, εκδότη ή διευθυντή συντάξεως, δεν συντρέχει υπαιτιότητα και του ιδιοκτήτη του εντύπου και συνεπώς δεν θεμελιώνεται αξίωση προς καταβολή χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης εκείνου που ενδεχομένως έχει προσβληθεί. Σημειωτέον ότι η κατά τον άνω νόμο αντικειμενική ευθύνη του ιδιοκτήτη του εντύπου δημοσιεύματος δεν διαπλάσσεται από το νόμο με βάση τις αρχές της προσήθεως, καίτοι βέβαια σχετίζεται με την ευθύνη του προσήσαντος από παράνομη και υπαίτια πράξη του προσπθέντος κατά την εκτέλεση της υπηρεσίας του ή εξ αφορμής αυτής (ΑΠ 167/2000 ΕΛΔ 41,772-777, ΕφΑθ 5783/1997 ΕΛΔ 39,667-669). Τέλος, στη διάταξη του άρθρου 681 Δ ΚΠολΔ ορίζεται ότι κατά την ειδική διαδικασία των άρθρων 666 παρ. 1, 667, 671 παρ. 1-3, 672 και 673-676 δικάζονται από το καθ' ύλην αρμόδιο δικαστήριο οι πάσης φύσεως διαφορές που αφορούν σε αποζημιώσεις οποιασδήποτε μορφής περιουσιακής ζημίας ή ηθικής βλάβης, που προκλήθηκε διά του Τύπου ή με ραδιοφωνικές ή τηλεοπτικές εκπομπές, ως και οι συναφείς προς αυτές αξιώσεις προστασίας της προσωπικότητας των προσβληθέντων. Σύμφωνα με την παραπάνω διάταξη (άρθρο 681 Δ παρ. 1 του ΚΠολΔ), στην καθοριζόμενη με αυτήν ειδική διαδικασία των άρθρων 666 επ. ΚΠολΔ υπάγονται, άσχετα από την ιδιότητα του εναγομένου, ως ιδιοκτήτη ή εκδότη του εντύπου ή συντάκτη του επιλήψιμου δημοσιεύματος, όλες ανεξαιρέτως οι διαφορές που αποσκοπούν στην αποκατάσταση οποιασδήποτε μορφής περιουσιακής ζημίας ή στην ικανοποίηση της ηθικής βλάβης, καθώς και οι αξιώσεις προστασίας των ατόμων εκείνων, η περιουσία ή η προσωπικότητα των οποίων προσεβλήθη από δημοσίευμα του εντύπου ή του ηλεκτρονικού τύπου, δικάζονται δε οι διαφορές αυτές από το κατά τα άρθρα 14 και 18 του ΚΠολΔ καθ' ύλην αρμόδιο δικαστήριο (βλ. ΑΠ 922/1999 Δνπ 41,139, ΕφΘεο 2750/1997 Αρμ 1998,485).

Στην υπό κρίση αγωγή ο ενάγων εκθέτει ότι στο εξώφυλλο του κυκλοφορήσαντος την ... τεύχους του εκδιδόμενου στην Αθήνα περιοδικού με τον τίτλο «...», του οποίου ιδιοκτήτρια είναι η πρώτη εναγόμενη και εκδότρια ο δεύτερος εναγόμενος, κατεχωρήθη φωτογραφία του, που τον παρουσιάζει γυμνό και με συνοδευτικούς τίτλους «...», ενώ στις σελίδες 2 και 3 του ιδίου τεύχους καταχωρήθηκαν και άλλες γυμνές φωτογραφίες αυτού και κείμενο, που έθιξαν την τιμή και την υπόληψή του και συνιστούν παράνομη και υπαίτια προσβολή της προσωπικότητας αυτού, καθώς, κατά τα εκτιθέμενα ειδικότερα στην αγωγή, αυτές δεν είναι αληθινές, αλλά προϊόν φωτομοντάζ. Ότι στο εξώφυλλο του εν λόγω περιοδικού δεν διευκρινίζεται ότι η γυμνή φωτογραφία αποτελεί προϊόν φωτομοντάζ, δημιουργώντας την εντύπωση ότι είναι γνήσια, ενώ η καταχώριση φωτογραφιών και κειμένου στις εσωτερικές σελίδες αυτού, αν και γίνεται αναφορά σε αυτές ότι αποτελούν προϊόν φωτομοντάζ, γίνεται με τρόπο που προσβάλλει την προσωπικότητά του. Ζητεί δε: α) να υποχρεωθούν οι εναγόμενοι να του καταβάλουν εις ολόκληρον έκαστος, ως χρηματικά ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης, την οποία αυτός υπέστη, το ποσό των 350.000 ευρώ, με το νόμιμο τόκο από την τέλεση της πράξης, άλλως από την επίδοση της αγωγής, β) να κηρυχθεί η απόφαση

που θα εκδοθεί προσωρινά εκτελεστή ως προς το αίτημα αυτό, γ) να υποχρεωθούν οι εναγόμενοι με την απειλή χρηματικής ποινής 4.000 ευρώ και προσωπικής κρατήσεως ενός έτους σε βάρος του δεύτερου εναγομένου ... και ενός έτους αντίστοιχα για το διαχειριστή της πρώτης εναγομένης εταιρίας να παραλείψουν στο μέλλον οιαδήποτε παρεμφερή, βλαπτική για την προσωπικότητα και την τιμή και την υπόληψή του, προσβολή, δ) να διαταχθεί η δημοσίευση, με δαπάνες των εναγομένων, περίληψης της εκδοθησομένης απόφασης στο ανωτέρω περιοδικό και στις ίδιες θέσεις που είχαν καταχωρηθεί οι επίδικες φωτογραφίες και το αντίστοιχο κείμενο, σε περίπτωση δε που δεν εκδίδεται το έντυπο αυτό, στο αντίστοιχο εβδομαδιαίο έντυπο με τη μεγαλύτερη κυκλοφορία, εντός προθεσμίας 15 ημερών από της επιδόσεως της τελεσίδικης απόφασης, ε) να απαγγελθεί χρηματική ποινή 5.000 ευρώ για κάθε ημέρα καθυστέρησης της ως άνω δημοσίευσης, στ) να απαγγελθεί σε βάρος του δεύτερου των εναγομένων και σε βάρος του διαχειριστού της πρώτης εναγομένης προσωπική κράτηση διάρκειας ενός έτους, ως μέσο εκτέλεσης της απόφασης που θα εκδοθεί και ζ) να καταδικασθούν αυτοί στη δικαστική του δαπάνη.

Η αγωγή αρμόδια εισάγεται προς συζήτηση ενώπιον του Δικαστηρίου τούτου (άρθρα 18 παρ. 1 και 22 ΚΠολΔ) κατά την ειδική διαδικασία των άρθρων 666, 667, 671 παρ. 1-3, 672 και 673-676 ΚΠολΔ, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 681Δ ΚΠολΔ. Είναι δε νόμιμη, σπριζόμενη στις διατάξεις των άρθρων 57, 59, 914, 920, 299, 932, 346 ΑΚ, 362, 363 ΠΚ, 1 του Ν 1178/1981, όπως αυτός ισχύει τροποποιημένος, 907, 908, 947, 1047, 176 ΚΠολΔ, πλνν: α) του αιτήματος αυτής περί επιδόσεως τόκων από την ημερομηνία τέλεσης της αδικοπραξίας (έκδοσης του επίδικου τεύχους), αφού ο ενάγων δεν επικαλείται όχληση των εναγομένων κατά την εν λόγω ημερομηνία, ώστε να έχουν από τότε εφαρμογή τα άρθρα 340 και 345 ΑΚ, β) του αιτήματος αυτής να διαταχθεί η δημοσίευση περίληψης της απόφασης που θα εκδοθεί στο υποδεικνυόμενο περιοδικό (και συνακόλουθα και του αιτήματος απαγγελίας χρηματικής ποινής για κάθε ημέρα καθυστέρησης της αιτουμένης δημοσίευσης), το οποίο είναι μη νόμιμο και πρέπει να απορριφθεί, διότι η ισχυριζόμενη προσβολή της προσωπικότητας του ενάγοντος έγινε, κατά τα εκτιθέμενα στην αγωγή, με δημοσίευμα περιοδικού και σύμφωνα με όσα αναφέρονται στη νομική σκέψη διατάσσεται καταχώριση περιλήψεως της καταψηφιστικής δικαστικής αποφάσεως μόνο στην περίπτωση που η προσβολή της προσωπικότητας του τρίτου προσώπου γίνει με δημοσίευμα εφημερίδας, γ) του αιτήματος αυτής περί απαγγελίας προσωπικής κράτησης σε βάρος του νομίμου εκπροσώπου του εναγομένου νομικού προσώπου, το οποίο είναι μη νόμιμο, αφού η αγωγή δεν στρέφεται και κατ' αυτού προσωπικά (ΑΠ 1134/1990 ΕΛΔ 1992,527, ΑΠ 1271/1988 ΕΛΔ 1990,1240, ΑΠ 127/1987 ΝοΒ 29,670). Πρέπει, επομένως να ερευνηθεί περαιτέρω κατ' ουσία κατά το μέρος που κρίθηκε νόμιμη. [...] Περαιτέρω οι εναγόμενοι ισχυρίζονται ότι προέβησαν στις επίδικες καταχωρήσεις αποκλειστικά και μόνον εξαιτίας του δικαιολογημένου ενδιαφέροντος πληροφόρησης του κοινού για τον ενάγοντα, ο οποίος αποτελεί δημόσιο πρόσωπο, που απασχολεί την επικαιρότητα. Ο ισχυρισμός αυτός, σύμφωνα με όσα αναφέρονται στη νομική σκέψη, συνιστά ένσταση κατ' άρθρο 367 παρ. 1 ΠΚ, μόνον αναφορικά με την επικαλούμενη προσβολή της προσωπικότητας του ενάγοντος που προκλήθηκε με την καταχώριση στο εσωτερικό του εν λόγω περιοδικού, η οποία ενείχε, σύμφωνα με όσα ο ίδιος ισχυρίζεται, ενόψει του περιεχομένου ολόκληρου του κειμένου, υποτίμηση

του προσώπου του, όχι όμως αναφορικά με την επικαλούμενη προσβολή της προσωπικότητας αυτού που προκλήθηκε με τη συκοφαντική ανακοίνωση γεγονότων. Πρέπει επομένως να ερευνηθεί κατ' ουσία, κατά το σκέλος που κρίνεται νόμιμη.

Από την κατάθεση των μαρτύρων που εξετάστηκαν νόμιμα στο ακροατήριο του Δικαστηρίου κατά τη συζήτηση της υποθέσεως και περιέχονται στα ταυτάριθμα με την απόφαση αυτήν πρακτικά, από τις, νομίμως ληφθείσες κατ' άρθρο 671 παρ. 1 ΚΠολΔ, υπ' αριθμ. [...] ένορκες βεβαιώσεις τ... Συμβολαιογράφου Αθηνών ... και από όλα τα έγγραφα που προσκομίζονται και επικαλούνται οι διάδικοι, αποδεικνύονται τα ακόλουθα: Η πρώτη των εναγομένων είναι ιδιοκτήτρια του περιοδικού «...» και ο δεύτερος εναγόμενος εκδότης αυτού, ενώ ο ενάγων είναι γνωστός ηθοποιός στο ευρύ κοινό, με συμμετοχές τόσο σε τηλεοπτικές και κινηματογραφικές παραγωγές, όσο και σε θεατρικές παραστάσεις. Την ... στο εξώφυλλο του ανωτέρω περιοδικού δημοσιεύθηκε φωτογραφία του ενάγοντος, στην οποία αυτός εμφανίζεται γυμνός, σε προκλητική στάση, με κόκκινο αστερίσκο να κρύβει τα γεννητικά του όργανα, ενώ τη φωτογραφία αυτή συνόδευε ο τίτλος «Γυμνός ο ...» με ιδιαίτερος μεγάλα έντονα κεφαλαία τυπογραφικά στοιχεία, άνωθεν δε αυτού και με εμφανώς μικρότερα κεφαλαία στοιχεία υπήρχε ο τίτλος «Όπως τον γέννησε η μάνα του», ενώ κάτω από τον πρώτο ως άνω τίτλο υπήρχε ο υπότιτλος «Αποκλειστικές φωτογραφίες που σοκάρουν» με μικρά τυπογραφικά στοιχεία, η δε φωτογραφία αυτή καταλάμβανε το μεγαλύτερο μέρος του εξωφύλλου, ενώ ο τίτλος που τη συνόδευε είχε το μεγαλύτερο μέγεθος τυπογραφικών στοιχείων σε σχέση με τα υπόλοιπα θέματα του εξωφύλλου. Στις εσωτερικές σελίδες του περιοδικού αυτού και συγκεκριμένα στις υπ' αριθ. 2 και 3 δημοσιεύθηκαν φωτογραφίες ανάλογου περιεχομένου με τίτλους, υπότιτλους και κείμενο, ο συντάκτης του οποίου είναι άγνωστος. [...]

Όμως, παρά το γεγονός ότι στο ανωτέρω κείμενο διευκρινίζεται ότι οι επίδικες φωτογραφίες δεν είναι γνήσιες, αλλά προέκυψαν μετά από επεξεργασία, ο τρόπος με τον οποίο έγινε η ανωτέρω καταχώρηση στο εξώφυλλο του επίδικου τεύχους δημιουργούσε την εντύπωση στο αναγνωστικό κοινό ότι ο ενάγων, για την ταυτότητα του οποίου δεν κατελείπετο καμία αμφιβολία, λόγω του μεγάλου τίτλου «Γυμνός ο ...» που τη συνόδευε, είχε προβεί σε γυμνή φωτογράφιση, ακόμη και στους διερχόμενους, τυχαία αναγιγνώσκοντες το εξώφυλλο της εφημερίδας, ενώ με τον υπότιτλο «Αποκλειστικές φωτογραφίες που σοκάρουν» προδιέθετε το αναγνωστικό κοινό ότι εντός του περιοδικού υπάρχουν και άλλες γυμνές φωτογραφίες του ενάγοντος. Και τούτο, διότι, πουθενά στο εξώφυλλο αυτό δεν γίνεται αναφορά περί της μη γνησιότητας της εν λόγω φωτογραφίας, ούτε ότι το γυμνό σώμα που απεικονίζεται δεν ανήκει στον ενάγοντα, αλλά αποτελεί προϊόν φωτομοντάζ, το οποίο διακινήθηκε μέσω του διαδικτύου από αγνώστους, ώστε τελικά η εντύπωση που να απομένει στον αναγνώστη του εξωφύλλου να βασίζεται στον ευμεγέθη ως άνω έντονο τίτλο, ιδιαίτερα δε αν αυτός δεν προχωρούσε στην ανάγνωση των λοιπών επεξηγήσεων στις εσωτερικές σελίδες του περιοδικού. Τούτο, εξάλλου ήταν πιθανό, ιδίως για τους τυχαίους, περαστικούς, αναγνώστες, οι οποίοι μπορεί να μην αγόραζαν καν το επίδικο τεύχος του εν λόγω περιοδικού. Εξάλλου, ακόμη και η καταχώρηση των φωτογραφιών και ο τρόπος παρουσίασης του θέματος στις εσωτερικές σελίδες του περιοδικού έπρεπε να γίνει προσεκτικότερα, και με την τήρηση των συναλλακτικών υποχρεώσεων του τύπου και ιδιαίτερα της υποχρέωσης του σεβασμού της προσωπικότητας του ενάγοντος. Και τούτο διότι δεν ήταν απαραίτητη, για την παρουσίαση του

θέματος (δεδομένου ότι στο κείμενο που δημοσιεύεται στις σελίδες αυτές αποκαλύπτεται η αλήθεια για τις φωτογραφίες αυτές) η επαναδημοσίευση στις σελίδες 2 και 3 των φωτογραφιών, στις οποίες φέρεται ο ενάγων να ποζάρει γυμνός, ούτε η δημοσίευση, δίπλα σε αυτές, φωτογραφιών, από διαδικτυακή σελίδα ομοφυλοφιλικού περιεχομένου, με άνδρες να επιδίδονται σε σεξουαλικές περιπτώξεις. Συνεπώς, με την επίδικη καταχώρηση στο εξώφυλλο του εν λόγω περιοδικού ο ενάγων εμφανίστηκε ως γνωστός ηθοποιός που προέβη σε γυμνή και προκλητική φωτογράφιση, γεγονός το οποίο είναι αναληθές, όπως άλλωστε προκύπτει και από το κείμενο που ακολουθεί στις σελίδες 2 και 3 του περιοδικού.

Ο ως άνω αναληθής ισχυρισμός, που διαδόθηκε σε μεγάλο αριθμό ατόμων λόγω του μέσου με το οποίο έγινε η διάδοση, ήταν αντικειμενικά πρόσφορος να βλάψει και πράγματι έβλαψε την τιμή και την υπόληψη του ενάγοντος ως προσώπου και επαγγελματία, εφόσον εμφανίστηκε ως δημόσιο πρόσωπο που κάνει γυμνή και προκλητική φωτογράφιση [...], το οποίο ουδέποτε συνέβη, γεγονός που, για κάποια μερίδα της κοινωνίας, που αποτελούν και θεατές τηλεοπτικών εκπομπών, κινηματογραφικών έργων και θεατρικών παραστάσεων, υποδηλώνει πρόσωπο που ενεργεί αντίθετα με τους ηθικούς κανόνες που είναι κοινωνικά αποδεκτοί. Για τη διάδοση της αναληθούς ως άνω είδησης υπάρχει υπαιτιότητα του δεύτερου εναγομένου, καθώς γνώριζε ότι οι φωτογραφίες αυτές αποτελούν προϊόν φωτομοντάζ, κάτι άλλωστε που προκύπτει αβίαστα και από το προαναφερόμενο κείμενο που καταχωρήθηκε στο επίδικο τεύχος. Συγκεκριμένα, ενώ γνώριζε τα ανωτέρω καταχώρησε το σχετικό θέμα στο εξώφυλλο, με τέτοιο τρόπο, ώστε να εμφανίζεται ο ενάγων να έχει προβεί σε αποκαλυπτική φωτογράφιση, παραλείποντας να επιδείξει την απαιτούμενη από τις περιστάσεις επιμέλεια, με την προσεκτική καταχώρηση του θέματος, ενόψει μάλιστα και του κινδύνου διασурμού του προσώπου αυτού, αλλά ενήργησε κατά παράβαση του καθήκοντος σεβασμού της προσωπικότητας και της αντίστοιχης συναλλακτικής υποχρέωσης αυτού ως οργάνου του τύπου, αφού δεν διευκρινίζεται στο εξώφυλλο ότι η εν λόγω φωτογραφία δεν ήταν γνήσια, πέραν δε του ότι δεν υπήρχε συναίνεση του ενάγοντος για τη δημοσίευση αυτή. Θέμα δε άρσεως του παρανόμου κατ' άρθρο 367 ΠΚ, όπως ισχυρίζονται οι εναγόμενοι δεν τίθεται, αφενός γιατί, όσον αφορά το εξώφυλλο, συντρέχει περίπτωση συκοφαντικής δυσφήμισης (λόγος για τον οποίο ήδη έχει απορριφθεί η σχετική ένσταση ως μη νόμιμη), αφετέρου, γιατί, όσον αφορά την καταχώρηση στο εσωτερικό του επίδικου τεύχους, ο δεύτερος εναγόμενος ενήργησε υπαιτίως και κατά παράβαση των υποχρεώσεων που απορρέουν από την υποχρέωση σεβασμού της προσωπικότητας αυτών στους οποίους αναφέρονται, οι οποίες αποτελούν θεμελιώδες μέλημα του τύπου και επιβάλλουν τόσο την προσεκτική καταχώρηση των θεμάτων, ώστε να μην θίγεται η προσωπικότητα άλλων ατόμων, οπότε και δεν τίθεται θέμα δικαιολογημένου ενδιαφέροντος κατά την προαναφερόμενη διάταξη (βλ. *Καράκωστα*: Συναλλακτικές υποχρεώσεις του τύπου και προστασία της προσωπικότητας: ΕλΔ 34,1423, επ., ο ίδιος:

το δίκαιο των ΜΜΕ σελ. 202-203, ΕΑ 624/1999 αδημ.). Ειδικότερα, σύμφωνα με όσα εκτέθηκαν ανωτέρω, ο τρόπος με τον οποίο έγινε η παρουσίαση του θέματος υπερβαίνει το αναγκαίο μέτρο για την άσκηση του δικαιώματος πληροφόρησης, όπως ισχυρίζονται οι εναγόμενοι, καθώς, στην καταχώριση αυτή, προβάλλεται κυρίως ως θέμα η επαναδημοσίευση των υποτιθέμενων γυμνών φωτογραφιών και ο συσχετισμός τους με πορνογραφική σελίδα του διαδικτύου, αφού καταλαμβάνουν το μεγαλύτερο μέρος των δύο σελίδων και λιγότερο η αποκάλυψη της αλήθειας, που γίνεται σε ένα μικρό κείμενο, που καταλαμβάνει τέσσερις μικρές στήλες. Περαιτέρω, με την καταχώριση της φωτογραφίας του ενάγοντος στο εξώφυλλο κάτω από τους προαναφερόμενους τίτλους δεν κατελείπετο καμία αμφιβολία στο αναγνωστικό και φιλοθεάμον κοινό, σε συγγενείς, φίλους και στο ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον του ενάγοντος για την ταυτότητα αυτού, δεδομένου μάλιστα ότι ο ενάγων ήταν, όπως προαναφέρθηκε, κατά τον επίδικο χρόνο ηθοποιός γνωστός στο ευρύ κοινό.

Κατά συνέπεια, εφόσον παράνομα και υπαίτια προσεβλήθη η προσωπικότητα του ενάγοντος, οφείλουν οι εναγόμενοι (η πρώτη εκ των οποίων, ως ιδιοκτήτρια του εν λόγω περιοδικού, όπου καταχωρήθηκαν οι επίδικες φωτογραφίες ευθύνεται έναντι του αντικειμενικά να αποκαταστήσουν την ηθική βλάβη που αυτός υπέστη από την προσβολή αυτή. [...] Συνεπώς πρέπει να γίνει δεκτή κατά ένα μέρος η αγωγή.

[Δέχεται εν μέρει την αγωγή.]

Σημ.: Α. Η προσβολή της προσωπικότητας των προσώπων της επικαιρότητας με την παράνομη αναπαραγωγή της εικόνας τους

Η σχολιαζόμενη απόφαση αφορά στην προστασία της εικόνας και της τιμής των προσώπων της επικαιρότητας. Το ζήτημα αυτό τείνει να αναχθεί σε σταθερό σημείο τριβής μεταξύ του αιτήματος για διασφάλιση της ελευθερίας της έκφρασης και της ανάγκης για προστασία της προσωπικότητας. Η σύγχρονη εποχή σηματοδοτείται από την εισβολή του Τύπου, έντυπου και ηλεκτρονικού, στην ιδιωτική σφαίρα των πολιτών με άκριτη αναπαραγωγή ειδήσεων και διαρκή μετάδοση εικόνας. Η εικόνα αντικαθιστά και συχνά υποκαθιστά την πληροφορία, η δε πληροφορία άλλοτε διατηρεί έναν πυρήνα αλήθειας και άλλοτε ανασκευάζεται κατά το δοκούν. Σε αυτή την τάση μετατροπής της πληροφορίας σε κοινό προϊόν η θέση της νομολογίας στην εκάστοτε στάθμιση συμφερόντων αποκτά ειδικό βάρος.

α. Η αρχή της αυτοτελούς προστασίας των εκφάνσεων της προσωπικότητας

Σύμφωνα με τη θεωρία του αστικού δικαίου οι διάφορες εκφάνσεις¹ της προσωπικότητας δεν προστατεύονται ως αυτοτελή δικαιώματα, αλλά αποτελούν μορφές εκδήλωσης του ενός και αυτού δικαιώματος στην προσωπικότητα. Κάθε προσβολή εκφάνσης της προσωπικότητας (του μέρους) αποτελεί στην ου-

σία προσβολή του γενικού δικαιώματος στην προσωπικότητα (του όλου). Ωστόσο, η ενδεχόμενη προσβολή κάθε μίας εκ των εκφάνσεων της προσωπικότητας εξετάζεται αυτονόμως χωρίς να απαιτείται η συνδρομή της προσβολής των υπολοίπων. Έτσι, η αρχή της μη αυτοτέλειας κατά την εφαρμογή του πρώτου κανόνα μετατρέπεται σε αρχή της αυτοτέλειας κατά την εφαρμογή του δεύτερου κανόνα. Η διαπίστωση αυτή καταδεικνύει τη σημασία της ιδιαίτερα στην περίπτωση προσβολών που σχετίζονται με την εικόνα του προσώπου. Ο όρος αποδίδει το σύνολο των μορφολογικών χαρακτηριστικών μέσω των οποίων το άτομο αυτοπροσδιορίζεται και εξατομικεύεται. Έτσι, γίνεται δεκτό ότι η εικόνα δεν ανήκει στο κοινό, αλλά στο άτομο που παριστάνει.² Κατά συνέπεια, είναι παράνομη η ολική ή μερική λήψη και αποτύπωση της εικόνας ορισμένου προσώπου χωρίς τη συναίνεσή του με κάθε πρόσφορο μέσο (φωτογράφιση, κινηματογράφιση, βιντεοσκόπηση, πλαστική ή γραφική αναπαραστάση κ.λπ.), καθώς και η αναπαραγωγή, διάδοση, έκθεση ή μετάδοση³ αυτής στο κοινό. Ορθώς μάλιστα η σχολιαζόμενη απόφαση δέχεται ότι στην έννοια της «εικόνας» περιλαμβάνεται όχι μόνο το πρόσωπο, αλλά και το σώμα⁴ του ατόμου είτε ως έχουν, είτε αλλοιωμένα με τεχνικά μέσα (φωτομοντάζ). Η διενέργεια των προαναφερόμενων πράξεων συνιστά αυτοτελώς⁵ προσβολή της προσωπικότητας και ειδικότερα του δικαιώματος επί της ίδιας εικόνας δίχως να απαιτείται ταυτόχρονη προσβολή άλλου αγαθού (τιμή, υπόληψη, σφαίρα του απορρήτου κ.λπ.). Ωστόσο δεν αποκλείεται σωρευση των προσβολών. Έτσι, παράλληλα με την προσβολή του δικαιώματος στην εικόνα μπορεί να συντρέξει προσβολή της τιμής του προσώπου, εφόσον η έκθεση ή διάδοση της εικόνας πραγματοποιείται σε μειωτικές συνθήκες που προσβάλλουν την αντίληψη περί καταξίωσης και ευπρέπειας που έχει σχηματίσει για το πρόσωπο αυτό ο κοινωνικός του περίγυρος (εξωτερική τιμή

1. Ως τέτοιες νοούνται η ζωή, η υγεία, η σωματική και ψυχική ακεραιότητα, η τιμή, η υπόληψη, η χρήση του ονόματος, της φωνής και της εικόνας, η σφαίρα του απορρήτου, τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, καθώς και η ελεύθερη άσκηση θρησκευτικής, κοινωνικής, πολιτικής ή οικονομικής δραστηριότητας. Βλ. Κ. Σούρλα, ΕρμΑΚ, IV-10, VII-40 επ., Γ. Πλαγιαννάκο, Το δικαίωμα επί της ίδιας προσωπικότητας, ΕλλΔ 1966, 101 επ., Ν. Παπαντωνίου, Γενικές Αρχές του Αστικού Δικαίου, Θεσσαλονίκη, Σάκκουλας, 1980 (2n), 109 επ., Α. Γεωργιάδη, Γενικές Αρχές Αστικού Δικαίου, Α. Σάκκουλας, 2002 (3n έκδ.), 146 επ., Γ. Καρακατσάνη σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλου ΕρμΑΚ, άρθρο 57, αρ. 9, Γ. Καρακώστα, Προσωπικότητα και Τύπος, Α. Σάκκουλας, 2000 (3n), 51 επ.

2. Βλ. Γ. Πλαγιαννάκο, Το δικαίωμα επί της ίδιας προσωπικότητας, ΕλλΔ 1966, σ. 118 επ., Γ. Καρακατσάνη σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλου ΕρμΑΚ, άρθρο 57, αρ. 9, Γ. Καρακώστα, (Προσωπικότητα), ό.π., 81 επ. Αντιστοίχως οι ΕφΑθ 3346/1996 Δνν 1998,665, ΕφΘεσ 3424/1989 Αρμ 1989,1205, ΕφΠειρ 927/1997 ΔΕΕ 1997,1075, ΕφΠειρ 954/1999 ΕπισκΕΔ 1999,1168, ΕφΘεσ 2147/2001 Αρμ 2002,1161, ΠΠρΘεσ 26488/2001 Αρμ 2003,931, ΠΠρΑθ 4661/2004 ΝοΒ 2005, ΕφΑθ 3316/2004 Δνν 2006,290.

3. Ως τέτοια νοείται η τηλεοπτική μετάδοση που ισοδυναμεί κατά τη νομολογία με διάδοση στο κοινό. Βλ. ΕφΑθ 3346/1996 Δνν 39,665, ΕφΠειρ 927/1997 ΔΕΕ 1997,1075, ΠΠρΘεσ 26488/2001 Αρμ 2003,931.

4. ΕφΑθ 8908/1988 ΝοΒ 1988,1665.

5. Βλ. Γ. Καρακώστα, (Προσωπικότητα), ό.π., 82 και αποφάσεις σε υποσημ. 2.

ή υπόληψη).⁶ Ως συνέπεια δε της αρχής της αυτοτέλειας η προσβολή θεωρείται σημαντικότερη όταν πλήττονται περισσότερες εκφάνσεις της προσωπικότητας.⁷ Η διαπίστωση αυτή βρίσκει μία πρώτη εφαρμογή στην περίπτωση της ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης δυνάμει των άρθρων 59 και 932 ΑΚ, εφόσον σύμφωνα με τη θεωρία και τη νομολογία δεν πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η ασήμαντη ηθική βλάβη, αλλά «μόνο εκείνη που θα κριθεί ως σημαντική από το δικαστήριο».⁸ Διατηρεί επίσης τη σημασία της στην περίπτωση σώρευσης των προσβολών όταν για κάποια ή κάποιες από αυτές υφίσταται λόγος άρσης του παράνομου χαρακτήρα. Έτσι είναι δυνατό να μην αποτελεί παράνομη πράξη η λήψη, αποτύπωση και διάδοση της εικόνας εάν έχει δοθεί η προς τούτο συναίνεση του προσώπου ή εάν συντρέχει άλλος λόγος άρσης του αξιόποινου, ωστόσο να υφίσταται προσβολή εξαιτίας των μειωτικών συνθηκών παρουσίας.

β. Η εξαίρεση του δικαιολογημένου ενδιαφέροντος και η προστασία της εικόνας

Ο παράνομος χαρακτήρας της προσβολής της προσωπικότητας αίρεται όταν υφίστανται ορισμένοι δικαιολογητικοί λόγοι. Ως τέτοιοι νοούνται πρώτον οι λόγοι που θεμελιώνονται σε ειδική διάταξη νόμου, δεύτερον η συναίνεση του θιγομένου,⁹ ρητή ή σιωπηρή και τρίτον η ανάγκη προστασίας άλλου υπέρτερου αγαθού. Ειδικά για τη φωτογραφία γίνεται δεκτό ότι μορφή σιωπηρής συναίνεσης αποτελεί και η καταβολή αμοιβής στον φωτογράφο.¹⁰ Εάν η συναίνεση δεν έχει δοθεί, τίθεται θέμα στάθμισης¹¹ της προσωπικότητας με άλλο έννομο αγαθό. Η ελευθερία της έκφρασης διά του Τύπου αποτελεί συνταγματικώς κατοχυρωμένη αρχή (14 παρ. 1, 2 και 15 παρ. 1 Σ) μέσω της οποίας διασφαλίζονται η ενεργητική και παθητική πλευρά της ελευθερίας του πληροφορείν (5 παρ. 1 και 5Α παρ. 1 Σ). Εισχωρεί¹² δε στο πεδίο του ιδιωτικού δικαίου και αντιπαράτίθεται με το δικαίωμα της προσωπικότητας με όχημα την έννοια του «δικαιολογημένου ενδιαφέροντος», όπως διαμορφώθηκε στο ποινικό δίκαιο (367 παρ. 1, γ' ΠΚ) αναφορικά με τα εγκλήματα κατά της τιμής (εξύβριση και απλή δυσφήμιση). Δικαιολογημένο ενδιαφέρον υπάρχει όταν επιδιώκεται σκοπός μη αντικείμενος στο δίκαιο ή τα χρηστά ήθη και η θυσία που επιβάλλεται στο θύμα «κρίνεται κατώτερη από το όφελος που μπορεί να αποκομίσει μία ομάδα προσώπων ή το κοινωνικό σύνολο».¹³ Στην έννοια αυτή εντάσσεται και το δικαίωμα του Τύπου να πληροφορεί το κοινό για τη δράση των προσώπων που εμπλέκονται στο δημόσιο βίο, δηλαδή εκείνων που ασχολούνται με τα κοινά ή αποτελούν τμήμα της επικαιρότητας.¹⁴ Στην πρώτη κατηγορία ανήκουν όσοι ασκούν δημόσιο λειτουργήμα ή συμμετέχουν στην πολιτική ζωή. Στη δεύτερη κατηγορία ανήκουν τα πρόσωπα της σύγχρονης ιστορίας, άλλως τα πρόσωπα της «απολύτου και σχετικής επικαιρότητας»¹⁵ που ενδιαφέρουν το κοινό είτε μονίμως λόγω ιδιότητας (καλλιτέχνες, ηθοποιοί, αθλητές, διανοητές κ.λπ.), είτε προσωρινώς λόγω «εξαιρετικού και έκτακτου γεγονότος» (δράστες ή θύματα σοβαρών εγκλημάτων κ.λπ.). Επιτρέπεται άρα η χωρίς άδεια λήψη, αποτύπωση και δημοσιοποίηση μέσω του Τύπου της εικόνας προσώπου που ανήκει σε μία από τις προαναφερόμενες κατηγορίες, αλλά μόνον εφόσον έτσι εξυπηρετείται η ανάγκη πληροφόρησης του κοινού.¹⁶

Εν προκειμένω υπήρξε αναπαραγωγή από το διαδίκτυο και διάδοση μέσω του περιοδικού χαλκευμένης εικόνας διασήμου προσώπου με συνοδεία ψευδών ισχυρισμών στο εξώφυλλο αυτού. Από τα πραγματικά περιστατικά δεν συνάγεται συναίνεση του θιγομένου, έστω σιωπηρή, για τη διενέργεια της πράξης. Τίθεται επομένως ερώτημα κατά πόσον η διάδοση της χαλκευμένης εικόνας εξυπηρετούσε την ανάγκη πληροφόρησης του κοινού.

6. Για τη διάκριση της τιμής σε εσωτερική, που αντιστοιχεί στο αίσθημα αταξίας του προσώπου και εξωτερική, που αντιστοιχεί στην πεποίθηση περί κοινωνικής αναγνώρισης αυτού βλ. Γ. Καράκωστα, (Προσωπικότητα), ό.π., 69-70. Πρώτος αναφέρονται στην εξωτερική τιμή οι Εφθεο 443/2005 Αρμ 2005,1722 και Εφαθ 765/2001, ΤΠΔΣΑ.
7. Εφαθ 3346/1996 Δνπ 39,665, Εφαθ 8908/1988 ΝοΒ 36,1664, ΕφΠειρ 954/1999 ΕποκΕΔ 1999,1168, ΠΠρθεο 26488/2001 Αρμ 2003,931.
8. Γ. Καράκωστα σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλου ΕρμΑΚ, άρθρο 59, αρ. 8 και Εφαθ 3316/2004 Δνπ 2006,290. Στην αυτή βάση η ΕφΠειρ 927/1997 (ΔΕΕ 1997,1075) επισμαίνει ότι η εμφάνιση χωρίς άδεια της εικόνας ορισμένου προσώπου στο σήμα τηλεοπτικής εκπομπής, εφόσον δεν συνοδεύεται από σχόλια για την ατομική, κοινωνική ή επαγγελματική του ζωή, δεν συνιστά προσβολή της τιμής και άρα η «προσβολή της προσωπικότητας δεν ήταν βαρεία και δεν υπέστη σημαντική ηθική βλάβη για να επιδικαστεί σε αυτό χρηματική ικανοποίηση κατά τις γενικές διατάξεις των άρθρων 59 και 932 ΑΚ».
9. Η νομολογιακή προέλευσης έννοια της συναίνεσης απηχεί ρύθμιση του ελβετικού αστικού κώδικα (28 παρ. 2), Γ. Καράκωστα, (Προσωπικότητα), ό.π., 66 και ΠΠρθεο 26488/2001 Αρμ 2003,931.
10. Εφαθ 3346/1996, Δνπ 1998, 665, Εφθεο 2147/2001, Αρμ 2002, 1161.
11. Ο απαραβίαστος πυρήνας της προσωπικότητας περικλείει το σεβασμό της αξίας του ανθρώπου, ως αγαθό μη δεκτικό σταθμίσεως, ενώ όλα τα άλλα έννομα αγαθά μπορεί να υποχωρήσουν εάν συγκρουστούν με άλλο υπέρτερο. Γ. Καράκωστα, (Προσωπικότητα), ό.π., 51-52, 84 και ΑΠ 1252/2003 ΤΠΔΣΑ.
12. Για τη θεωρία της τριτενέργειας των ατομικών δικαιωμάτων βλ. Γ. Καράκωστα, (Προσωπικότητα), ό.π., 26-27. Ειδικά για τη διάταξη 367 παρ. 1, γ' ΠΚ βλ. σε Εφαθ 8908/1988 ΝοΒ 1988,1664, ΠΠρθεο 33182/2002 Αρμ 2003,248, ΠΠρθεο 18905/2002 Αρμ 2003,630.
13. Γ. Καράκωστα, Το Δίκαιο των ΜΜΕ, Α. Σάκκουλας, 2003 (2n), 254, ο ίδιος (Προσωπικότητα), ό.π., 90, Α. Κονταξής, Ερμηνεία κατ' άρθρον ΠΚ, Αθήνα 2000 (3n), άρθρο 367, 3086.
14. ΑΠ 934/1989 ΠοινΧρ Μ', 275, Εφαθ 4054/1992 ΝοΒ 1992,923, ΑΠ 1724/1999 ΠοινΧρ 2000,795, ΕφΠειρ 954/1999 ΕποκΕΔ 1999,1168 με αναφορά στην έννοια του «υγιούς δημοσιογραφικού καθήκοντος», ΠΠρθεο 18905/2002 Αρμ 2003,630, ΑΠ 1177/2002, Nomos, Εφαθ 6116/2003 ΑρμΝ 2004,523.
15. Για τη γερμανικής καταγωγής θεωρία βλ. Γ. Καράκωστα, (Προσωπικότητα), ό.π., 58 και Εφαθ 3346/1996 Δνπ 1998,665, Εφαθ 5783/1997 Δνπ 1998,667.
16. Σύμφωνα με την Εφθεο 2147/2001 (Αρμ 2002,1161) «κατ' εξαίρεση της αρχής σεβασμού της προσωπικότητας του ατόμου επιτρέπεται η λήψη φωτογραφίας χωρίς τη συναίνεση του φωτογραφούμενου όταν απεικονίζονται τελετές, δημόσιες συναθροίσεις, τοπία που παρουσιάζουν καλλιτεχνικό ή άλλο γενικό ενδιαφέρον, στα οποία παρευρίσκονται και πρόσωπα, καθώς και όταν εικονίζονται πρόσωπα που ανήκουν στη σύγχρονη ιστορία και την επικαιρότητα». Αυτό δεν ισχύει όταν «με τη φωτογράφιση δεν εξυπηρετείται η από δικαιολογημένο ενδιαφέρον ανάγκη πληροφόρησης του κοινού». Ομοίως οι Εφαθ 3346/1996 Δνπ 1998, 665, ΠΠρθεο 26488/2001 Αρμ 2003, 931.

Β. Το κριτήριο του αναγκαίου μέτρου και η επίδρασή του στη στάθμιση προσβολής της προσωπικότητας

α. Δικαιολογημένο ενδιαφέρον και συκοφαντική δυσφήμιση: η εξαίρεση της εξαίρεσης

Όριο στην ελευθερία της έκφρασης αποτελεί η διττή προϋπόθεση της μετάδοσης αφενός αληθών γεγονότων με σκοπό αφετέρου την ενημέρωση του κοινού και όχι την ικανοποίηση περιέργειας ή την πρόκληση εντυπώσεων.¹⁷ Ως γεγονός νοείται οτιδήποτε μπορεί να λειτουργήσει ως αγωγός πληροφορίας, ήτοι κάθε συμβάν του εξωτερικού κόσμου αναγόμενο στο παρελθόν ή το παρόν που είναι δεκτικό αποδείξεως, κάθε συμπεριφορά ή σχέση αναγόμενη στο παρελθόν ή το παρόν που είναι αντίθετη στην ηθική και την ευπρέπεια, καθώς και κάθε γνώμη ή αξιολογική κρίση που συνδέονται με ορισμένο συμβάν.¹⁸ Η αναπαραγωγή στον Τύπο γεγονότων και αξιολογικών κρίσεων συντελείται με διάδοση ή ισχυρισμό. Διάδοση νοείται η μετάδοση σε τρίτους ανακοίνωσης που γίνεται από άλλον, ενώ ισχυρισμός νοείται η ανακοίνωση που προέρχεται από την ίδια πεποίθηση ή γνώμη του δηλούντος ή από μετάδοση τρίτου προσώπου. Ο ισχυρισμός πραγματοποιείται με τρόπο ρητό ή συμπερασματικό, με παράλειψη, με διατύπωση επιφυλάξεων, ακόμη και με απλή έκφραση υποψίας.¹⁹ Η νομολογία αποδεχόμενη την άσκηση ελέγχου ως συστατικό της ερευνητικής δημοσιογραφίας επιτρέπει τη διατύπωση αξιολογικών κρίσεων για τη δράση των δημοσίων ή διασήμων προσώπων ακόμη και εάν εμπεριέχουν δυσμενείς χαρακτηρισμούς ή οξεία κριτική.²⁰ Οστόσο, η ευεργετική εφαρμογή της εξαίρεσης του «δικαιολογημένου ενδιαφέροντος» ανατρέπεται όταν πρόκειται για ισχυρισμό ή διάδοση ψευδών γεγονότων πρόσφορων να βλάψουν την υπόληψη τρίτου και ο δράστης τελεί εν γνώσει της αναλήθειας, όταν δηλαδή στοιχειοθετείται το αδίκημα της συκοφαντικής δυσφήμισης²¹ (363 ΠΚ). Αλλωστε, η διασπορά ψευδών ειδήσεων ουδόλως συντελεί στην ενημέρωση του κοινού.²² Η σχολιαζόμενη απόφαση ορθώς διαλαμβάνει ως ισχυρισμό συντελούμενο διά συμπεράσματος τη δημοσίευση στο εξώφυλλο του περιοδικού της χαλκευμένης φωτογραφίας. Δέχεται περαιτέρω ότι πρόκειται για συκοφαντικό ισχυρισμό, δυνάμενο να βλάψει την υπόληψη του εικονιζόμενου, εφόσον η επίμαχη φωτογραφία συνοδευόταν από ψευδείς τίτλους εν γνώσει του εκδότη.

β. Αναγκαίο μέτρο και σκοπός εξύβρισης

Η ευεργετική για τον Τύπο εφαρμογή της εξαίρεσης του «δικαιολογημένου ενδιαφέροντος» ανατρέπεται επίσης όταν πρόκειται μεν για διάδοση ή ισχυρισμό αληθών γεγονότων, που συντελέστηκε όμως καθ' υπέρβαση του αναγκαίου για την ενημέρωση μέτρου. Στην περίπτωση αυτή θεωρείται ότι υφίσταται σκοπός εξύβρισης (367 παρ. 2, β' ΠΚ). Κατά πάγια νομολογία «σκοπός εξύβρισης ενυπάρχει στο δράστη όταν συνειδητά υπερβεί τα όρια του δικαιώματος κατά την κοινή κρίση του ορθά σκεπτόμενου ανθρώπου και έχει άμεσο στόχο και ειδικό την προσβολή της τιμής ή υπόληψης τρίτου προσώπου» με «αμφισβήτηση της ηθικής ή κοινωνικής του αξίας ή με περιφρόνηση αυτού».²³ Κριτήριο για την ύπαρξη ή μη του σκοπού εξύβρισης αποτελεί

η έννοια του «αναγκαίου μέτρου».²⁴ Αυτό καταλύεται όταν από τον τρόπο ή τις περιστάσεις²⁵ τέλεσης της πράξης προκύπτει δυσαναλογία του μέσου με τον επιδιωκόμενο σκοπό, όταν δηλαδή κριθεί ότι το συγκεκριμένο μέσο επιλέχθηκε έναντι άλλων προκειμένου να προσβληθεί η τιμή ορισμένου προσώπου και δεν ήταν αντικειμενικός πρόσφορο και αναγκαίο για την ενημέρωση του κοινού.²⁶ Θεωρείται τότε ότι υφίσταται προσβολή της τιμής του προσώπου με εξύβριση²⁷ (361 παρ. 1 ΠΚ) που εκφράζει την περιφρόνηση του δράστη σε ορισμένο πρόσωπο

- Κατά την κρατούσα άποψη η ελευθερία του Τύπου «δεν συνιστά αυτοσκοπό, αλλά αναγνωρίζεται χάριν της αποτελεσματικής ενημέρωσης του κοινού». Βλ. Α. Κονταξί, ό.π., 3075 και ΑΠ 788/2000 Δνν 2001,164, ΑΠ 1177/2002 Nomos.
- ΑΠ 1455/1988 ΔΕΕ 1999,295, ΑΠ 1724/1999 ΠοινΧρ 2000,795, ΠΠρΘεσ 26488/2001 Αρμ 2003,931, Εφαθ 379/2002 ΤΠΔΣΑ, ΑΠ 1252/2003 ΤΠΔΣΑ, ΠλημμΛιβαδειάς 24/2004 ΠοινΔνν 2006,36, ΠΠρΑθ 13945/2004 Αρμ 2005,1205.
- Α. Κονταξί, ό.π., 3009-3011 και ΠΠρΘεσ 26488/2001 Αρμ 2003,931.
- Γ. Καρακώστας, (Δίκαιο), ό.π., 172 επ., ο ίδιος (Προσωπικότητα), ό.π., 91-92, Α. Κονταξί, ό.π., 3076. Ομοίως οι Εφαθ 3129/1988 ΝοΒ 1988,1243, ΕφΠειρ 954/1999 ΕπισκεΔ 1999,1168, ΑΠ 1177/2002 Nomos, Εφαθ 379/2002 ΤΠΔΣΑ, ΠΠρΘεσ 33182/2002 Αρμ 2003,248, ΠΠρΘεσ 18905/2002 Αρμ 2003,630, Εφαθ 6116/2003 Αρμ 2004,523, ΕφΘεσ 443/2005 Αρμ 2005,1722.
- ΑΠ 162/1993 ΝοΒ 1993,1113, ΑΠ 878/1998 ΠοινΧρ ΜΘ´,465, ΑΠ 1724/1999 ΠοινΧρ 2000,795, ΑΠ 788/2000 Δνν 2001,164, ΑΠ 451/2000 ΠοινΧρ Ν´,920, Εφαθ 5593/2001 Αρμ 2002,201, Εφαθ 379/2002 ΤΠΔΣΑ, ΠΠρΘεσ 33182/2002 Αρμ 2003,248, ΑΠ 1672/2003 Δνν 2003,1463, ΠΠρΑθ 13945/2004 Αρμ 2005,1205, ΕφΘεσ 443/2005 Αρμ 2005,1722, Εφαθ 806/2006 ΝοΒ 2006,818.
- Ετσι και ο Α. Κονταξί (ό.π., 3080) που επισημαίνει ότι «δημόσιο συμφέρον δεν υπάρχει εις την ανακοίνωσιν ψευδών πληροφοριών».
- Ετσι οι ΑΠ 167/2000 ΝοΒ 2001,247 και ΠΠρΑθ 13945/2004 Αρμ 2005,1205. Ομοίως οι ΑΠ 570/1999 ΠοινΧρ 2000,161, ΕφΘεσ 769/1999 ΤΠΔΣΑ, ΑΠ 424/1999 Nomos, ΑΠ 167/2000 ΝοΒ 2001, 247, ΑΠ 451/2000 ΠοινΧρ Ν´,920, Εφαθ 340/2001 ΤΠΔΣΑ, ΠΠρΘεσ 33182/2002 Αρμ 2003,248, ΑΠ 852/2002 ΤΠΔΣΑ, ΠΠρΘεσ 18905/2002 Αρμ 2003,630, Εφαθ 6116/2003 Αρμ 2004,523. Αντιθέτως, δεν υπάρχει σκοπός εξύβρισης όταν παρά τις οξείες εκφράσεις δεν συνάγεται σκοπός καταφρόνησης του θινέντα (ΠΠρΑθ 4703/1998 Αρμ 1998,523, ΑΠ 167/2000 ΝοΒ 2001,247).
- Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στην ΑΠ 1724/1999 (ΠοινΧρ 2000,795) πρόκειται για το «in concreto επιβαλλόμενο κατ' αντικειμενική κρίση αναγκαίο μέτρο για την εκτέλεση του καθήκοντος, τη διαφύλαξη του δικαιώματος ή την ικανοποίηση του δικαιολογημένου ενδιαφέροντος, χωρίς τη χρήση του οποίου δεν θα ήταν δυνατή η κατ' άλλο τρόπο πραγματοποίησή τους».
- Ως «τρόπος» νοούνται οι εκφράσεις ή οι χειρονομίες που χρησιμοποιεί ο δράστης, ενώ ως «περιστάσεις» ο τόπος και ο χρόνος τέλεσης της καταφρονητικής εκδήλωσης. Βλ. Α. Κονταξί, ό.π., 3100.
- Γ. Καρακώστας (Προσωπικότητα), ό.π., 71 επ. Επίσης ΠΠρΑθ 4703/1998 Αρμ 1998,523, Εφαθ 6277/1999 Δνν 2000,1432, ΑΠ 93/2004 ΠοινΛογ 2004,137, Εφαθ 6519/2001 ΕπισκεΔ 2001,960, ΠΠρΘεσ 26488/2001 Αρμ 2003,931, Εφαθ 6234/2002 Δνν 2003,566, ΕφΔωδεκ 98/2002 Αρμ 2003,187, ΑΠ 707/2004 ΠοινΛογ 2004,810, ΑΠ 772/2004 Nomos, ΑΠ 346/2004 ΤΠΔΣΑ, ΑΠ 1667/2005 Nomos, ΠΠρΘεσ 18905/2005 Αρμ 2003,630, ΕφΘεσ 443/2005 Αρμ 2005,1722, Εφαθ 806/2006 ΝοΒ 2006,818.
- Για τη στοιχειοθέτηση της εξύβρισης απαιτείται η προσβολή της τιμής να είναι ηθελμένη και να έγινε εν γνώσει της υβριστικής της σημασίας (ΑΠ 699/1986 ΠοινΧρ 1986,723). Οστόσο, αρκεί και ο ενδεχόμενος δόλος (ΠλημμΑθ 47666/1998 ΠοινΧρ 1999,164). Επίσης ΕφΘεσ 769/1999 ΤΠΔΣΑ, ΑΠ 394/2002 ΠοινΛογ 2004,419, ΑΠ

ή με δυσφήμιση²⁸ (362 ΠΚ) που παρέχει τους λόγους επί των οποίων οι τρίτοι θα στηρίξουν την περιφρόνησή τους προς το πρόσωπο αυτό. Εν προκειμένω, στις εσωτερικές σελίδες του περιοδικού αποκαταστάθηκε μεν η αλήθεια, κατά τρόπο όμως συνοπτικό, ενώ οι επίμαχες φωτογραφίες επαναδημοσιεύτηκαν ως μη όφειλαν. Επιπροσθέτως, η εν λόγω δημοσίευση γειτνιάζε με άλλο κείμενο σχετικό με διαδικτυακή σελίδα ομοφυλοφιλικού περιεχομένου. Με τον τρόπο αυτό συντελέστηκε η κατά τη νομολογία συμβολική εξύβριση της τιμής του εικονιζόμενου. Ως τέτοια νοείται ορισμένη ενέργεια που δεν τείνει να θίξει με χειρονομία το σώμα του άλλου, όπως η έργω εξύβριση, αλλά συνιστά «εκδήλωση περιφρόνησης της ατομικής αξιοπρέπειας και της ηθικής υπόστασης αυτού».²⁹ Η σχολιαζόμενη απόφαση δεν αναφέρεται ρητώς στη συντελεσθείσα συμβολική εξύβριση, επιτυγχάνει όμως την εισαγωγή νέων κριτηρίων εφαρμογής του αναγκαίου μέτρου. Ερμηνεύοντας καταρχάς ευρέως τον όρο «τρόπος αποκατάστασης της αλήθειας» δέχεται, και ορθώς, ότι αυτός διαθέτει τόσο ποιοτική (χρησιμοποιούμενες εκφράσεις), όσο και ποσοτική διάσταση (έκταση αναφοράς του γεγονότος). Περαιτέρω, επισημαίνει ότι υπέρβαση του αναγκαίου μέτρου ανευρίσκεται, εκτός των άλλων, και στη μέθοδο αξιοποίησης ή διάταξης της δημοσιογραφικής ύλης (επαναδημοσίευση υλικού ή συσχέτιση με άλλο κείμενο), όταν διαπιστωθεί ότι με τον τρόπο αυτό δεν προβάλλεται η αλήθεια, αλλά εκδηλώνεται περιφρόνηση κατά ορισμένου προσώπου.

Χάρης Σ. Τσιγκου,

Δικηγόρος, *DEA Paris II*,
Ειδικός Επιστήμονας *ΕΣΡ*

468/2004 ΠοινΛογ 2004,599, ΑΠ 1263/2004 ΠοινΛογ 2004,1563, ΑΠ 322/2004 ΠοινΛογ 2004,368, ΑΠ 780/2005 Nomos, ΕφΔωδεκ 24/2006 Nomos.

28. Για τη στοιχειοθέτηση της δυσφήμισης απαιτείται ο ενόπιον τρίτου ισχυρισμός ή διάδοση γεγονότος πρόσφορου να βλάψει την τιμή του προσώπου, ασχέτως εάν είναι αληθές ή ψευδές. Βλ. ΑΠ 545/2005 ΠοινΛογ 2005,496, ΕφΘεσ 443/2005 Αρμ 2005,1722, ΑΠ 109/2003 Nomos, ΑΠ 73/2002 ΝοΒ 2002,1154, ΑΠ 1917/2002 ΠοινΛογ 2002,2284, ΑΠ 1468/2001 ΠοινΛογ 2001,2261.

29. Έτσι ρητώς η ΠλημμΑθ 47666/1998 ΠοινΧρ 1999,164. Ομοίως ΑΠ 961/2003 Nomos, ΑΠ 707/2004 ΠοινΛογ 2004,810.

ΜΠρΑθ 1235/2005* (Ασφαλιστικά μέτρα)

Πρόεδρος: **Α. Λιάκου**, Πρόεδρος Πρωτοδικών

Δικηγόροι: **Φ. Γεωργίου**, **Κ. Μεταξόπουλος**,
Φ. Σταθοπούλου

Κινηματογράφος. Προβολή προσωπικότητας. Ελευθερία της τέχνης. Δημόσια προβολή της ταινίας «Μέγας Αλέξανδρος». Η αναφορά σε ομοφυλοφιλικές σχέσεις του Μεγάλου Αλεξάνδρου δεν είναι το κύριο θέμα της ταινίας και δεν λαμβάνει χώρα κατά τρόπο που προσβάλλει τη δημόσια αιδώ. Η άνωθι αναφορά και οι όποιες ιστορικές ανακρίβειες του έργου δεν δύνανται να αφαιρέσουν από αυτό το χαρακτήρα έργου τέχνης

κατ' άρθρο 16 Σ, καθώς δεν πρόκειται για ταινία τεκμηρίωσης, αλλά για επικό δράμα με στοιχεία μυθοπλασίας, χωρίς πρόθεση παραποίησης της ιστορικής πραγματικότητας και συνεπώς, δεν απειλεί την ελληνική ιστορία, τη νεότητα και την προσωπικότητα κανενός. Η ελευθερία της τέχνης, εφόσον δεν θίγεται η αξία του ανθρώπου, δικαιολογεί τυχόν προσβολές της προσωπικότητας, ούσα αγαθό ανώτερης σημασίας.

Κατ' άρθρο 57 ΑΚ «Όποιος προσβάλλεται παράνομα στην προσωπικότητά του έχει δικαίωμα να απαιτήσει να αρθεί η προσβολή και να μην επαναληφθεί στο μέλλον». Η προσωπικότητα περιλαμβάνει κάθε αγαθό, που συνδέεται στενά με το πρόσωπο, ως ύπαρξη φυσική, ηθική, κοινωνική και πνευματική, όπως είναι η τιμή, η υπόληψη, η ελευθερία κ.ά. (ΑΠ Ολ 13/1999 ΕΛΔ 40,752) και προστατεύεται και από σειρά διατάξεων του Συντάγματος, ως προς τα ατομικά δικαιώματα και τις ατομικές ελευθερίες. Οι διατάξεις αυτές και οι αντίστοιχες διατάξεις του ουσιαστικού δικαίου τελούν μεταξύ τους σε εσωτερική λογική και νομική ενότητα, οπότε βάσει της θεωρίας των αντανακλαστικών επενεργειών στην περιοχή του ιδιωτικού δικαίου των ατομικών δικαιωμάτων και ατομικών ελευθεριών, που θεσπίζονται από το Σύνταγμα, η νομική σημασία των συνταγματικών αυτών δικαιωμάτων και ελευθεριών δεν εξαντλείται στις μεταξύ του κράτους, ως πολιτειακής εξουσίας και των πολιτών σχέσεις, αλλά επεκτείνεται και στις μεταξύ των πολιτών σχέσεις, ως υποκειμένων ιδιωτικού δικαίου (*Γ. Παγιαννάκου* «Το δικαίωμα επί της ίδιας προσωπικότητας», ΕΛΔ 1966,165 και εκεί παραπομπές). Έτσι, με το άρθρο 2 του Συντάγματος διακρυσούεται ότι ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου αποτελούν την πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας, υπό την έννοια ότι η Πολιτεία οφείλει να σέβεται την αξία του ανθρώπου, ως ατόμου και μέλους του κοινωνικού συνόλου, αλλά και να την προστατεύει, δηλ. να μεριμνά για την αποτροπή της προσβολής της εκ μέρους των φορέων της εξουσίας και εκ μέρους των ιδιωτών (*Αρ. Μάνεση* «Ατομικές ελευθερίες», έκδ. 1982, σελ. 110). Με βάση την κεντρική αυτή αντίληψη για την αξία του ανθρώπου έχουν περιληφθεί στο μέρος του Συντάγματος υπό τον τίτλο ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα, μεταξύ των άλλων, οι διατάξεις του άρθρου 5 για την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας, του άρθρου 14 για την ελευθερία της έκφρασης της γνώμης και διάδοσης των στοχασμών μέσω του Τύπου και του άρθρου 16 για την ελευθερία της τέχνης, ενώ κατά το άρθρο 10 της ΕΣΔΑ, το οποίο, κατά το άρθρο 28 του Συντάγματος, αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του ελληνικού δικαίου και υπεριοχέει κάθε αντίθετης διάταξης νόμου, «παν πρόσωπον έχει δικαίωμα εις την ελευθερίαν εκφράσεως». Σύμφωνα με την παρ. 1 εδάφ. α' του άρθρου 16 του Συντάγματος «η τέχνη ... είναι ελεύθερη, η δε ανάπτυξη και προαγωγή αυτής αποτελεί υποχρέωση του κράτους». Τέχνη, κατά την έννοια της άνω διάταξης, είναι κάθε δημιουργική έκφραση της

* Βλ. σχετικά σχόλιο *Φ. Σταθοπούλου*, σελ. 383 παρόντος τεύχους.